

Za vse tri leta skup.

pervo leto	35 fl. 35 kr.
drugo leto	31 " 20 "
tretje leto	53 " 47 "

Skup 120 fl. 42 kr.

Od teh stroškov je odvzeti vrednost gnoja, in sicer:

1. leto za 8 vóz
2. " za 10 "
3. " za 12 "

Skup 30 vóz, vóz po 2 fl. 24 kr.

Koliko dá gnoj vsih treh let?

30krat 2 fl. je 60 fl.

30krat 24 kr. je 720 kr..

ali 24 polgoldinarjev, to je 12 „

Skup 72 fl.

Če odzvamemo od 120 fl. 42 kr vrednost gnoja,

to je 72 „ — „

ostane 48 fl. 42 kr.,

in to je prava vrednost 3. leta starega goveda, ali 48 fl. 42 kr. stane gospodarja 3. leta staro govedo. —

Takih in enakih rajteng je veliko v omenjenih bukvicah, ktere živo priporočamo učiteljem po kmetih, da bode njih računarski nauk potrebam njih učencov priméren in tedaj koristen.

Cesarski patent od 19. septembra 1857 zastran novega dnarja.

(Konec.)

Člen 17.

Samo taki zvezni zlati dnarji se bodo šteli, da so polnotehtni, kateri imajo pravilno težo $\frac{1}{45}$ oziroma $\frac{1}{90}$ funta z dopuščenim razločkom v teži od $2\frac{1}{2}$ tisočin (dopušena teža), toda samo takrat, če tudi ta dopušeni razloček v teži izhaja od navadnega prehoda med ljudmi.

Zveznih zlatih dnarjev, ki bi od pravilne teže za več kakor $2\frac{1}{2}$ tisočin odstopili, Naše dnarnice in očitne naprave, pod posebnim deržavnim nadgledom stoječe, zlasti dnarne in upne naprave ter banke, več ne smejo med ljudi dajati, marveč jih morajo Našim kovnicam izročiti, da jih pretopé.

Ako deržavne dnarnice vzamejo kaj taci zlatih dnarjev, ki nimajo polne teže, bodo za vsako $\frac{1}{10}$ tisočine (as), ki ji manjka od pravilne teže $\frac{1}{45}$ oziroma $\frac{1}{90}$ funta, odbijale preméren znesek, prišteva je $\frac{1}{2}$ odstotka dnarničnega kursa za stroške predelovanja.

Zvezni zlati dnarji, pri katerih manjka čez 5 tisočin od pravilne teže $\frac{1}{45}$ oziroma $\frac{1}{90}$ funta, se bodo, kakor se prikažejo pri deržavnih dnarnicah, ali prideržali v deržavnih dnarnicah, (v tem priméru se prinescu poverne vrednost zlata z odbitkom $\frac{1}{2}$ odstotka za stroške predelovanja), ali pa vdeležencu le po tem nazaj dali, ko se z vrezom ali kako drugače naredí, da več niso za prehod kakor dnarji.

Člen 18.

Da se bo ložej s kronami rajtalo, bo krona razdeljena v deset delov z imenom „desetinka krone“ in te desetinke se bodo razdelile dalje v decimalne dele.

Člen 19.

Tako imenovani levantinski tolarji s podobo Marije Terezije preslavnega spomina in z letnico 1780 se bodo v teži in z jedrom kakor ste takrat bile, po sedanjem 12 tolarjev iz 1 dunajske marke (O.561288 funta) čistega srebra v jedru od 13 lotov 6 granov ($\frac{833\frac{1}{3}}{1000}$) kakor kupčijski dnar kovali.

Člen 20.

Tudi se bodo avstrijski cekini, kakor doslej, namreč po $81\frac{189}{355}$ cekinov iz ene dunajske marke (O.561288 funta) čistega zlata z jedrom od 23 karatov 8 gramov ($\frac{986\frac{1}{9}}{1000}$) kakor kupčijski dnar kovali.

Člen 21.

Vsi dnarji, ki jih je kovati po tem patentu, razun edinih levantinskih tolarjev, se delajo v obročku, in so obdani na obeh straneh z zvišanim robom iz plošaste palčice, ktere se od znotrej derži koléсце bisera (biser tik bisera).

Vsi dnarji bodo kazali kovnico, iz ktere so, in sicer sledeče čerke:

- A za Dunaj,
- B za Kremnico,
- E za Karlsburg,
- M za Milan, in
- V za Benetke.

Člen 22.

Od 1. novembra 1857 naprej se v Naših kovnicah ne bodo delali drugi kakor v tem patentu naštetí dnarji. Prideržano je pa, da se bodo dnarji v členih 5 in 13 omenjeni za spomin na zgodovinske prigodke ali za kak poseben namen dali kovati s štampeljnom ali kovom, ki ga bomo Mi za vsaki primérlej posebej poterdili.

Člen 23.

Dnarji, kar jih sedaj po postavi hodi med ljudmi, naj ostanejo med ljudmi, dokler zastran njih ne ukažemo kaj družega, deržeč se odločb dnarne pogodbe.

Take da bodo razmere dnarnega prehoda in kako da se bo novi dnar obračal na pravne razmere med ljudmi, to bomo v posebnih zaukazih ustanovili.

Jezikoslovní pomenki.

Čakavci po Vuku z ozirom na Kekavce, ki izgovarjajo I na koncu besed.

Spisal J. Kobe.

„Po svedočbi Greškega pisavca K. Porfirogeta (959 †) so Horvati naselili se v naše kraje od nekod iza tetraških gor v prvi polovici sedmega veka. Sém pridši so razdelili se na dvoje, pa nastanili se eni na granici današnji Horvaški, na Turškohorvaškem in v Dalmaciji, eni pa so ostali v Panoniji med Dravo in Savo.“

„V Dalmaciji po suhem (odlog samega primorja in otokov), kjer je bilo serce Horvatov, se ne nahaja dandanašnji noben nared, ki bi se po jeziku ločil od Serbov; al na otokih in v primorskih mestih, iz katerih so ljudje malo mešali se z onimi iz suhega, se govori jezik nekaj različen od serbskega, in jaz menim, da so ti Primorci in Otočani ostanjki ali odvetki starih Horvatov. Gledal bom tù na kratko zaznamenovati pglavitne zdajne razlike njih narečja od Serbskega.“

1. „Namesto što ali šta govore oni ča, enako slovaškemu čo (po čem jih naši onod zovejo Čakavce).“

Tudi na Kranjskem v S. Križki fari izpod Kostanjevice se nahajajo Čakavci po prigorji, kateri pa izgovarjajo I na koncu besed kot nemški w, na priliko: „ča bi utoma prosiw“, to je „kaj bi zastonj prosil.“

2. „Na kraji besed izgovarjajo I, kjer Serbi rabijo o, na priliko: kotal, rekel, molil.“

Ne le na koncu besed, temuč tudi na sredi ga izgovarjajo vsi Kekavci ob Kupi in na Horvaškem, na pr. rezélnik, véjalnica, tukálnica, solníca in na sto in sto mestih, kjer „Novice“ rabijo v.

3. „Namesto elj in I govore j, na pr. meja, preja, posteja, zemja.“

Ozir po svetu.

Revšina v Londonu.

(Konec.)

Tudi Kekavci so že rečeni el zbog lepoglasja iztrebili.
4. „Na mnogo mestih, kjer Serbi izgovarjajo *č* (od *t*) govoriijo oni tj, na priliko: bratja, prutje i. t. d.“

Tako govoriijo večidel tudi vsi Kekavci.

5. „Kjerkoli izgovarjajo Serbi št, govore oni šč, na priliko: prišč, ognjišče, ščap i. t. d. (ali poščen, kjer je *š* postal od *c*, tudi oni tako govoriijo).“

Ta izrečba je, menim, tudi vsem Kekavcom navadna razen Gorencov, ki zavolj lepoglasja izpuščajo *č*, pa tudi večkrat zadevajo na dvoumnost.

6. „Povsod izgovarjajo *h* kakor Nemci *ch*.“

7. „V rod. višobr. pravijo na priliko: gradov, žén; v mestniku pa gradovih, ženah.“

8. „Besede, ki se v možkem spolu v slovenskem jeziku veršijo na *Ъ*, imajo v rod. višobr. ih, na priliko: golubih, persternih, putih.“

Pri Kekavcih ob Kupi imajo tudi enosložne besede možkega spola neživih reči v rod. višobr. radi na koncu *ž*, na priliko: zob, rog, krak, las, put. Tako se čuje govoriti: „več imam skerbí ko lasí na glavi.“ Pastirčki izmed dveh sosesk si zabavljajo na paši, kadar se sasta-nejo:

„Naša paša bolja
Nego vaša troja;
Naša volom do rogi,
Vaša žabam do kraki.“

Izmed enosložnih besed možkega spola živih reči mi so li mož, kmet in vol znani, da imajo poleg možev, kmetov, volov tudi moží, kmetí, volí, kar se le redko čuje.

9. „V nedoločivnem naklonu izpuščajo pri vsih glagolih na koncu *ž*, na priliko: molit, pisat i. t. d.“

Ta *ž* se je začel tudi pri Kekavcih jako opuščati pri Kupi, vendar živí želivni naklon onde povsod, na priliko: zdrav bil, srečno hodil, kar se pri drugih Slovencih proti severu razen — bog hotel — več ne sliši.“

10. „Glagole, ki se pri Serbih v sedanjem času veršijo na em ali im, izgovarjajo oni v 3. osebi višobr. istega časa na du, na priliko: molidu, pišedu i. t. d.“

Tako izgovarjajo tudi Kekavci izpod Kostanjevice proti Brežcam, pa, ako se ne motim, tudi Kostelci ob Kupi.

11. „Namesto koju, govore ku, mesto koje, ke, mesto moja pa ma.“

Isto tako Kekavci imajo ki, ka, ko*) ob Kupi n. pr.

„D bro je vince
Iz Tanče gorice,
Blažene so ročice,
Ké so ga kopale;
Živit njega dragi Bog!
Čiga (r) je pivnica.“

Čiga me spominja g. Metelkotovega terdila na strani 204, da se več nikjer ne rabi; v mojem rojstnem kraju se ne govori drugač ko čigi, čiga, čigo. Nanosni *r*, kakor se iz pesmice vidi, se je povsod skorej izpuščati začel, n. pr.

Dokle mi je sod moker,
Mi je vsaki boter;
Kada mi je sod suh,
Mi je vsaki gluh.“

To je: donec eris felix, etc.

12. „Namesto *m* izgovarjajo na koncu sloga *n*, na priliko: vidil san ga stoputih.“

Ravno tako tudi Kekavci v Kosteli, na priliko: ja san ga gledal, ja bun dobil; tudi se čuje po več krajih reči namesto nesem, nes, namesto nebom, nem.

(Dalje sledí.)

*) Tako tudi kaže pregovor:

„V ko selo prišla,
Na to kolo prela.“

to je, „Si Romae es, romano vivito more.“

Človek, kateri s hripavim glasom to sporočilo uočí oznanuje, je poslanec nekega človekoljubnega Juda, kateri ima v najostudnejem kotiču svojo tako imenovano štacuno, kjer zoper vsako postavo prodaja in goljufava — tako srečen, da ga nihče ne izdá in ne kaznuje. On in tisti, kateri bi mogli ga v kazen potegniti, vejo dobro, kako in kaj storiti, da se postavi in gosposki v aržetu figa pomolí.

Marsikomu teh ubozih podzemljakov, kateri so se le to pot nastopili in kateremu je Adelfovo obočje in judnija, kar so kravi nove vrata, je to veselo sporočilo, kakor glas angelja sprave in mirú z nad zemlje, ktera mu je zdaj preljut sovražnik. Druge šiplje oznanovanje tega veselega sporočila v želodcu in vesti, da se jim kerčita. Nimajo ga čvenka, in če ga imajo, ga hranijo za jutro. Kakih šest skup jih je, ki imajo en krajcar, s katerim se poganjajo za eno posteljo, za vodo, mjilo in ogenj za kuho. Novinci plačujejo koj, drugi tisiijo drage dnarce v pesti, viditi, kaj jim bo kdo za-nje ponudil.

Nihče se ne oglasi več. Med 3—500 naseljencov tega podzemlja jih je še samo 6 ali 7, kateri en krajcar za tako drago prenočenje imajo ali si ga morejo prihraniti. Kaj pa ostali? Ali ostanejo tū? Nikakor!

„Ktera gospá ali kateri gospod“, kričí Judov poslanec, „hoče prenočiti za pol krajcarja?“

„Jez, jez! Jez tudi! Tudi jez!“ se oglasi glasov nebrojno in rine k človekoljubu.

Dobro! dobro! nekoliko počakajte!“ vpije in se brani. „Ali more ktera gospéj ali kter gospodov tū počakati, da se mu pérnica z blazinami perve verste, prenočišče, voda, mjilo in ogenj za kuho pripravi za pol krajcarja? No, sej je mjilo samo več vredno!“ (Gotovo, če bi kdo teh ljudi se čisto osnažil!)

Ali človekoljub ne spustí té priložnosti iz rók. Dobro vé, kako je mogoče tudi iz največje revšine še dnarjev izkresati.

„I, štiri gospé ali gospodje bodo dali vsak po pol krajcarja. To stori dva céla. Ti štirje mečejo potem slinko ali nek, in kateri verže prvi slinko, dobí posteljo z vodo, mjilom in ognjem za kuho. S tem se živimo!“

Nad Dantovem*) peklom je bilo zapisano: „Kdor tū noter stopi, nej pustí upanje zvonaj!“ V to peklo pa sprémi človeka tudi še upanje. Kako stermé očí vsih po verženem polkrajcarji, ki brez žvenka o tamotnem svitu latérne v blato pade! Kako sije veselje iz medlega vpríženega obraza srečnega, kateri je posteljo zadel! Še drug osnuje še enkrat za polkrajcarja pravdo z osodo, samo da si kipéče serce olajša. Tako nastavi Judov poslanec pod gaznimi latérami tū in tam trumo čveterih igravcov, ktere stermeči prežavci obdajajo. Sreča tistih, kateri zadenejo, goreča zgovornost Judovskega poslanca, kateri nebeske sladkosti pérnic perve verste za en krajcar popisuje, vleče marsikoga tū doli v nerazvozljavne kote cúnj in cap, da se po v kak blatnat kotič zaterkljanim polkrajcarju pripogje in z njim srečo skuša.

Ko je Judež vse aržete izpraznil in med štirimi igravci enemu srečo naklonil, gré s svojimi izvoljenci, da jih 4 po 4 na s slamo ali tuljami nabasano céhto, in po 12 do 16 — ne gledé na starost in spol — v kako ostudno majhno luknjo v Judovi hiši natlači.

Kar jih pa še v Adelfovem obočji ostane, se mota in preganja ostala poslednja, brezupna revšina po blatnatem kamnu, kakor je komu mogoče, novega britkega dneva

*) Dante je bil sloveč italiansk pésnik, kateri je zložil pesem „o peklu.“

Oba gresta družih budit. Kmalo jih je deset na nogah in vsi gredó nad barikade, ktere se združeni močí deseterih korenjakov več ustavljati ne morejo. Pridejo vèn, soluce jih skonca bliši, pa se ga kmalo privadijo in želodec, kateri je čez in čez z debelimi pajčevinami prepreden, se tudi močno oglašá. Ga utolažit poiščejo kake sladkarije in zraven se veselja na glavo postavljajo, se cukajo in druge burke uganjajo. Potem gredó domú in tù je kmalo vse na nogah; kot hudournik vrejo vèn pri vsih vratih in na mravljišču se vse giblje in mergolí, kot voda, ki v kotlu vre in kipí.

Ko so se vsi prepričali, da se je pomlad že vernila in ko so se na solncu popolnoma ogreli, jih gré nekolike na dno stanišča. Tù leži v dobro zavarovanem kraji kupčik drobnih belih zernic, drobneji od prosá. To so jajčka, ktere so babice pretečeno jesen izlegle. Matere so kmalo pomerle, delavci so pa jajčka na varen kraj spravili in zdaj o gorkem vremenu hité ž njimi na mravljišče, da jih toplo solnce ogreva in jih obudí k življenji.

Ker smo zgorej nekaj od delavcov omenili, moramo prebivavce mravljišča bolj natanko pregledati.

Poleti najdemo v vsakem mravljišču troje živalic. Perve so možke mravlje, ki se od navadnih mravelj le po perutnicah ločijo, potem najdemo babice, ki so večje, kot možki in tudi krilate. Zadnjič so navadne mravlje, ki nikoli nimajo perutnic. Teh je naj več, te tudi navadno le mravlje imenujemo, ker možki in babice sploh ne hodijo iz mravljišča, ampak so le doma in navadne mravlje jim strežejo, jim donšajo jedí, zidajo tudi pohištva i. t. d. z eno besedo, one skerbé za vso naselbino. To so delavci, kateri nimajo nobenega spola.

Navadno mesca vélicege serpana zletijo možki in babice iz mravljišča in se dvignejo v zrak, kjer se sèmtertje švigaje ženijo. Ko so nekoliko časa veselja pijani okoli ferkali, popadajo na tla. Možki, ki niso zdaj za nobeno drugo rabo, kmalo poginejo; babic pa že delavci čakajo. Berž ko eno zagledajo, jo zgrabijo, ji polomijo perutnice in jo tirajo slovesno v stan. Eni delavci ostanejo za stražo vedno pri babicah, jih pridno pitajo in jim strežejo na vso moč, ker one so zdaj upanje cele naselbine, brez njih bi rod pomerl.

Ko začnó babice jajčka leči, so že delavci pripravljeni, ki jajčka v nalašč za to odmenjeni kraj nosijo in lepo uredujejo. Babica potem tudi kmalo umerje, le maloktera zime ali celó pomladi dočaka.

Po ženitvi delavci vse babice, kolikor jih uloviti morejo, tirajo domú. Se vé, da se tudi marsiktera zgubi; ta si potem sama perutnice izterga, zleze pod kak kamen ali v kako luknjo in napravi ondi novo samosvojno naselbino.

Pomladi je prva skerb delavcov, jajčka na solnce nositi; če je solnce prevroče, hité ž njimi v mravljišče v prvo nadstropje, potem v drugo i. t. d.; proti večeru pa, ko solnce že medlí, jih nosijo spet kviško in nazadnje, ko se je solnce že skrilo, jih nesó sopet v dno na odmenjeno mesto, zapahnejo sopet vse duri, postavijo k vsakim vratom stražo in trudna družina gré k pokoju.

Noč je minula, zlato solnce je že izšlo. Tudi v mravljišču se je jelo gibati, straža odpahne duri in pokuka vèn, pa gosta megla pokriva zemljo, vreme je neprijazno in kmalo deževati začne. Straža zapahne sopet duri, zadela vse špranje in gré v stan. S tipavnicami ošverka vsacega, kterege sreča, ta se precej oberne in oba gresta naznanovat vreme. Tipavnice švigajo od kraja do kraja in kmalo vsa družina vé, da dežuje in da bo treba danes domá ostati.

Pa pridna mravlja nikoli rok križem ne derží. Čeravno dež zunanje dela overuje, je vendar domá eno ali drugo reč popraviti treba.

Tù se je steber, ki je do zdaj strop podperal, poderl, treba ga je na novo postaviti. Pot, ki v drugem nadstropji

do malih vrat pelje, se je pozimi tù in tam zasula; treba bi jo bilo otrediti in v zgornjem nadstropji bi bilo tudi še ene nove potreba. Vse to mora biti še danes storjeno.

Pridno se lotijo dela, postopača med njimi ni viditi; v tem kotu eden s čeljustnicami koplje in rahljá zemljo, drugi jo odnaša, tam spet tretji postavlja terden zid in včasih pride tudi polir pogledat, kako gré delo od rok. Če kaj ni dosti terdno, morajo podreti in iz novega začeti.

Pa po terdnem delu je tudi dobro počivati, to vsak dobro vé in nobedeu mravlji ne bo zameril, če se od dela malo oddahne in svojemu želodcu kaj boljšega privoši.

(Dalje sledí.)

Jezikoslojni pomenki.

Cakavci po Vuku z ozirom na Kekavce, ki izgovarjajo I na koncu besed.

Spisal J. Kobe.

(Dalje.)

„Vsakdo vidi, da so verlo majhne te razlike, kadar se od dveh različnih narečij in ljudstev govori. Pa ko se še pomisli, da jih je največ moglo in moralo postati v naših krajih (potem ko so Serbi in Horvati naselili se le-sèm) za ilado in dve sto let, tedaj lahko more biti, da so Serbi in Horvati sèm se naselivši bili en narod pod dvémi raznimi imeni, kakor na priliko nekteri pišejo: „Serbi in Bosnjaki.“

Da je jezik teh Horvatov serbskemu naj bližji, vidi lahko vsaki iz listine pisane v čakavskem narečji, ki sem jo bil našel leta 1841 v knjižnici grofa Blagaja na Boštanji, ki se tako glasí:

„Mi Gregur knez Blagajski i večje. Damo viditi vsakomu, komu se pristoi, i pred koga lice pride taj naš list otvoren, da pridoše pred nas sudac Ferenac s podteržci (cum suboppidanis) i sudac Franac s Čelvikočami skazajuće nam, kako su im izgubljene pravde od sione ruke, ke su pravde imili od naših prvih, proseće nas, da bismo im tu milost učinili, da bismo im dali stare zakone i potvrdili ih u njih, i mi izvidivše od starih naših kmeti, kako je njih stara služba i pravda navadna bila, tako im učinismo zakonom, da imaju davati od puna sela (de toto fundo) miru sudini (dicastici) od svetoga Križa dne u jeseni, jošte od puna sela, ki derži pun žrib tri mernike, plaća 1 pšenice, dva ovsa o svetoga Martina dne, ter jednu kokoš mladu, 3 jajca, jošte o božiću su dužni za tri mere soli, ter jedinu libricu popra, a libricu voska odavsih, o mesopustu dvoenadeste kuri ter petdeset jaje, 6 sirev to imaju davati, a ki bi ih (qui eorum) nasadil vinograd nenarediv zidinom, kada bude on vinograd daval 25 vidar vina, dužan je poltriu vidro davati od njega vina, a kada bude daval on vinograd 50 vidar vina, ima davati od njega polni dohodak 5 vidar: nakon toga, ako bi on vinograd daval 100 vidar vina, da nema veće davati od njega, a ki bi vinograd nasadil, ali kupil, da dohodak plaćae, ki je više pisan, sledan ga je vani (in eo) stojeće držati, ki bi pošal svitlo poklonit se gospodinu svojema; jošte, ki bi ih koli imil svinje, ter bi ih bilo desetero, izbrav gospodar troe ih još oko božića, ter ih sebi ostavi, nerizstaca toih troe izbrav, gospodinu najbolje gre, ako bi ih kto imil 100 svinj, da veće ne dae od njih nere edno, a gdi bi ih mogal tko od njih desetero hraniti a bilo ih osmero, da smo voljni još mu uzimati, jošte kada e grad dilati, odložiti zida i pokrivanje ili hiš dilanje, dležni su 2 težaka slati k gospodskomu meštru, dokle se obajdu okolo, a kada se obajdu, tada je vladanje dležno dilati, a kada se vladanje obajde, tada su nam opet dužni po dva težaka pošiljati, jošte ako bi se komu smirilo od njih, ter bi človeka ubil, plati gospodinu kervni osud poltretu nadeste miru, da ga nimamo

veče bantovati i usilovati u njegovom blagu, ni viza uzimati ni zamirati, jošte zvestivše nam gospodinu svojemu, da su voljni suca (sudca) postaviti izabravše iz meju sebe, koga im drago svoga brata, jošte ki bi se tat, ali ki ini hud človek med njimi našal, da ga je dužan njih pristav (pristaldus licitor) kaštigati onom kaštigom, ča bi ga pravda opitala, jošte tečca (cursor) koga bismo mi o svom dvoru držali, dležni su mu vsi davati ednu grivinu čieslito, da potom niednim nisu dužni, jošte naš travnik, ki je pod put pri lesčici (coryletum) da su ga dležni opravljati i ograjivati počamše od lesčice do ribnjaka i vsemu naresivati, ča mu je potribno, i da su nam dležni sinokoše pokositi, ispraviti i privesti onu sinokošu, ka se sinokoša zove malinopolje od me dome, i ki bi ih koli malin imil, da nam imaju mliti prez vagána, i na to im dasmo taj naš list otvoren pod našu visuču pečat, pisan u Prumni u pondilak prvi po svetoga Jurja dne lit gospodnjih 1553.“

Iz tega lista se vidi, da so pred tristo leti Čakavci v neizveršivnem naklonu še imeli, ki ga danes Vuk pri njih pogreša.

(Konec sledi.)

Slovanski popotnik.

* Slavni gospod prof. dr. Miklosić nas je zopet s kaj važnim plodom svoje učenosti obdaril. V zboru učene akademije dunajske 4. februarja t. l. je namreč govoril o koreninah staroslovenskega jezika; govor ta je natisnila akademija v 8. zvezku svojih modroslovsko-zgodovinskih spisov, iz katerih je v posebnem natisu na svetlo prišel pod naslovom: „Die Wurzeln des Altslovenischen.“ Gospod Miklosić piše v vvodu: „Das Verzeichniss enthält sowohl die Verbal- als Pronominalwurzeln der altslovenischen Sprache: andere slawischen Sprachen sind häufig berücksichtigt worden, allein Wurzeln derselben, die im altslovenischen nicht nachweisbar, sind nur dann aufgenommen worden, wenn sie für dieses Aufschlüsse zu bieten oder sonst von Interesse zu sein schien. — In das Verzeichniss sind daher alle Formen aufgenommen worden, welche in Formen- oder Wortbildung als Wurzeln behandelt werden. Die Veränderungen, denen die Verbalwurzeln bei der Wortbildung unterliegen, sind verschieden, je nachdem die Wurzeln vocalisch oder consonantisch auslauten; sie sind ferner verschieden, je nachdem dieser oder jener Vocal als Wurzelvocal auftritt. Wir theilen daher die Verbalwurzeln nach dem Auslaute in vocalisch auslautende und in consonantisch auslautende, und nach dem Wurzelvocal die ersten in sieben, die letzteren in dreizehn Classen.“ — Miklosićevih del ni treba priporočati nikoli — le oznani jih, je dosti, da seže vés učeni slovanski svet po njih. Taka bode tudi s tem najnovejšim delom.

* Slovenska koléda za leto 1858, slovenskemu ljudstvu v poduk in razveseljevanje. Vredil Ant. Janežič, c. kr. učitelj višjih realnih šol v Celovcu. Izdalo društvo sv. Mohora. V Celovcu. — S tem naslovom so prišle lepo natisnjene, z v jeklo vrezano podobo božjega pota na sv. Višarjih olepšane bukve, ktere obsegajo na XXXI straneh slovensko pratiko za navadno leto 1858 kot priklado, in na 267 straneh mnogo sostavkov pripovednega, krajo-pisnega, zgodovinskega, naravoznanstvenega, pesniškega zapopada i. t. d. — Pratika je po šegi navadnih praktik urejena, samo da se nahajajo v nji še patroni avstrijskih dežel, rodopis cesarske rodovine, imenik vsih rimskih papežev, imenitniši sejmi na Koroškem, Krajnskem, Stajerskem in Primorskem, štempelj ali kolek in obrestni prerajt. Ta poslednji je posebna olajšava vsakemu, komur je obresti ali činže prerajtovati od 5 do 1000 fl. za celo leto, za pol, za četert leta, za en mesec, za en teden po 3½, po 4 po 4½ in po 5 fl. od sto. — V pripovednem i. t. d. smo

brali z radostjo domačo povést „Poštena Bohinčeka (sic!) v Benedkah“, kateri, če je izvirna, gré doslej gotovo prvo mesto med izdelki te verste. Mično berilo je, ki serce povzdiguje in unema za vse lepo, dobro in resnobno. Taki sostavki so ugodni za požlahnovanje duše in serca. Druga „Fedor in Olga“ je v enakem smislu pisana, toda poslovenjena. Vsak sostavek natanko pretresti, bi preobširno bilo, omeniti pa moramo, da nam se je gosp. Fr. Erjavcova „Mravlja“ tako prikupila, da jo v Novicah ponatisnemo; potem je učeni gosp. Robida s svojim sostavkom „Koledar ali Pratika“ prav po domače razložil, kaj je pratika in vse, kar je v nji. Tudi pésnikov se je več v „Koledi“ oglasilo, med kterimi gré pésmi „Človek“ gospoda J. S. prvo mesto. — Z eno besédo: Vsi sostavki so tako mično-bravni, tako gladko in umévno pisani, da zamoremo „Slovensko Koledo“ živo priporočiti. Podobna je po vsem, kar se tiče notranjega duha in unanje oblike „Drobtinicom.“ Komur so te priljubljene, se bo prikupila tudi „Slovenska Koleda“, ktera je prava njih sestrična, samo da ima še pratiko pridjano.

* Gosp. dr. Imbro Ignjatijević Tkalac napoveduje novo izdanje pesme Ivana Mažuranića „Smrt Smail-Age Čengića“, poznane po narodu kot najkrasnejši plod novije jugoslovanske književnosti. Izdal jo bo v korist penzijskega zavoda za vdove in sirote pravoslavne obreda v Dalmaciji. Ker je krasna pesem tudi krasno tiskana in njena cena lé 20 kr., se je nadjati, da bo tudi med Slovenci našla mnogo kupcov, kterim jo živo priporočamo. Kdor jo želi imeti, nej pošlje 20 kr. gosp. dr. Tkalacu v Zagreb, kateri ob enim naznanja, da se natiskuje v Lipsku njegovo delo v nemškem jeziku „Das Staatsrecht des Fürstenthums Serbien“, ktero bo do novega leta na svetlo prišlo. Veljalo bo 2 fl. 24 kr. do 3 fl. 12 kr. Kdor želi to delo kupiti, naj se oglasi tudi pri gosp. izdajatelji.

Kratkočasnica.

(Na zdravje rujavega hudiča!) Nek gostivničar je imel natákarco, ktera je kaj rada sladko vince lizala. Včasí se ga je tako naserkala, da ni mogla jezika obračati. Kadar je šla v vinski hram kakemu gostu po vina, se je gotovo mogla popred tudi sama prepričati, ali je kapljica dobra ali ne. Ker si je pa mislila, da dva ali trije bolj natančno razsoditi morejo, je tudi kuharco in pestinjo v hram povabila. Gospodarju se je čudno zdelo, zakaj so njegovi ženski posli večkrat tako židane volje. Prepričati se je hotel sam, ali je govorica, da ga hodijo v hram serkat, resnica, ali le opravljanje; skrije se tedaj za sode v hramu. Ni dolgo, kar priskaklja natákarca po stopnicah in kmalo za-njo tudi kuharca s pestinjo. Natakajo si masliček za masličkom, in ko so se že precej unéle, vzdigne natákarca masliček in reče: „Na zdravje rujavega hudiča!“ in enoglasno odgovorite une dvé: „Na zdravje rujavega hudiča!“ (to je, svojega gospodarja, kateri je imel rujave lasé in je prav ojster bil s posli). Še si ga natočijo, ker so ga bile pa že do gerla site, se jim je tako vperl, da je vsaka rekla: „jez ne morem več!“ Ko je natákarca tako rekla, plane „rujavi hudič“ izza soda, rekoč: „Ga bom pa jez!“ in stori kar bi vsak pameten gospodar storil: natákarco namreč je izročil varhu tacih poštenih ljudi, une dvé je odštel in spodil od hiše! — Ta prigodba je od konca do kraja resnična.

Novičar iz avstrijskih krajev.

Od Negove poleg Radgone 17. novembra. Fr. W. — Pervi sneg se je po naših slovenskih goricah 13. t. m. prikazal, ki je pa drugi dan že kopneti začel; tedaj smo se ga precej znebili, kar smo si tudi želeli; zakaj nekteri

nemirno sèm ter tje tekajo in se pogosto s tipavnicami ližejo. Ena, ki je tudi nekoliko večja memo drugih, ima posebno veliko opraviti; vedno šviga od ene do druge in jih pregleduje, kot general svoje vojake, preden jih pelje v ogenj.

Zdaj se vzdigne črna truma, straže odprejo vrata na široko in kot hudournik se vsuje četa po mravljišču. Le malo, kar jih je pri babicah za postrežbo in pri vratih za stražo neobhodno potrebno, je ostalo domá, druge so se vse vzdignile. Zunaj zleze ona velika mravlja na eno bilko in od ondot pregleda še enkrat svojo armado, potem jo pelje navzdol v gozdič.

(Konec sledi.)

Ali tudi Slovenci imajo obhajati tisučletni spomin apostolske delavnosti sv. Kyrila in Metoda?

Spisal Davorin Terstenjak.

V časopisih smo brali, da se severni Slovani pripravljajo, tisučletni spomin na apostolsko delavnost sv. Kyrila in Metoda slavno obhajati. Ker je ta zgodba v zgodovini dušnega razvitja slovanstva neskončno važna, in ker tudi mi Slovenci smo, akoravno mala, tako vendar čerstva betva Slovanstva, je tedaj vredno preiskavati: ali tudi Slovenci imajo vzrok slavne tisučletne svečavnosti v čast sv. Kyrila in Metoda se vdeležiti?

Slovenci so se s sv. katoliško véro že v apostolskih časih soznali, vendar ni še se bila v oni dóbi tako ukoreninila, da bi se reči smelo: popolnoma spreobrnitev Slovincov h kersanstvu spada v apostolske čase, ker delavnost kersanskih misionarjev one dóbe je obsegala večidel polatincene mesta in tergovišča s sredstvom latinskega jezika; med narod po seliščih — naj so bile stale v ravninah ali v planinah — se sv. kersanska véra za vès čas rimskega vladarstva čez Norikum nikdar ni bila popolnoma razprosterla (glej Muchar „Römisch. Norik.“ II, 266 itd.).

Po padu rimskega cesarstva so zemlje, v katerih Slovenci prebivajo, postale pozorišča kervavih bojov, in v tej dóbi se je seme sv. kersanske vére vsejano po sv. Fortunatu in Hermagoru, čeravno ne celó zadušilo, tako vendar se hudo popačilo. Divji Atila je od leta 443—454 razsajal po vseh straneh starega Norika, razderl Petov, Celejo, Akvilejo in druge mesta — sedeže kersanstva. Ni se torej čuditi, da še paganizem v slovenski zemlji nahajamo do osmega stoletja, in da še le nemškim misionarjem je ugodilo, ga popolnoma iztrebiti.

Ko je terpelo preseljevanje narodov (Völkerwanderung), rimska cerkev tudi ni mogla dosti za uzderževanje kersanske vére takraj planin storiti; — lahko toraj zapopadamo, kako je bilo mogoče, da v oni dóbi se je krivoverstvo Arianisma v Noriku ukorenilo — posebno v cerkvi petovski in celjski. Brez dvombe se je pritépel iz Sirmia.

Sicer ni nobeden se preseljevajočih narodov imel stanovitnega sedeža v Noriku, vendar bojne čete Rimljanov, ktere so skoz Norikum na panonsko mejo hodile; dalje obilne posadke paganskih rimskih vojsakov v norenskih mestih so bile izprvo bolj zaderžaj, kakor pa podpora kersanstva.

Rekel sem, da ni nobeden preseljevajočih se narodov germanskih imel stanovitnega sedeža v Noriku — domovini Slovincov; hočem tedaj, ker se se v šolskih bukvah zmiraj uči, da so na Krajnskem, Koroškem in Štirskem nekđaj germanski narodi stanovali, to reč natanjše razjasniti.

(Dalje sledi.)

Jezikoslovni pomenki.

Čakavci po Vuku z ozirom na Kekavce, ki izgovarjajo l na koncu besed.

Spisal J. Kobe.

(Konec.)

„Bilo bi od velike koristi, ko bi se v čakavskem narečju vse zbralo, kar ni serbsko. Onda bi se soditi móglo, ktere teh razlik se slagajo z narečjem njih zapadnih sosedov Kranjcev, ktere so same njihove, in te s kterim slovanskim narečjem se slagajo. Poleg tega bi pa mi dobili veliko čistejših besed, ki se danas med nami ne govorijo.“

Ravno tako bi tudi hasnila severnim Kekavcom taka zbirka besed pri južnih Kekavcih: severni so jako revni, južni pa bogati. Kako lepo pravijo ti: „ne mrazi me“, oni pa: „ne osiraj me.“ Ti delajo razloček med „hiteti“ festinare, in „hitati“ spešno delati; oni pa zadnjega ne razumejo; „pašbiti se.“ Njih sostavljeni glagol „natolcvati“ bi se južnemu „súsati“ slobodno umaknil, na pr. „na-ni vsi súsajo.“ Severni Kekavci ne razumejo južnega, če pravi: „rana mi se je ozlela“, „ozlevati se začela.“ Kako natančno izrazuje južni na pr. stopnje svojega truda; „se žurim“, „tersim“, „trudim“, „kinim“ in „mucim“; severni pa vedno žene svoj „prizadevam“, sostavljen iz „pri-zadenem.“ Za ta glagol menda vendar ne bo slovník slovenski imel prostora!

V Dalmaciji posuhem se ne nahaja dandanašnji nobeno selo ne občina ljudi več, ki bi to narečje govorili, pa tudi težko v Bosni; al nahaja se jih še v horvaski vojniški kranji kakor se Velebit prestopi, in na zapadnem Madžarskem in v Avstrii gotovo tje do Beča (Dunaja)! Kako so zginile iz Dalmacije? Jaz mislim, da so pobegnili pred Serbi in Turki, ondi ostavši so pa se poserbili. Oni pa, ki zdaj živijo na zapadnem Madžarskem in po sosedni Avstrii, ki jih Nemci imenujejo „Baser-Kroboten“, so verjetno odvetki panonskih Horvatov. Ali od kod tako daleč k severu? ali jim ni Porfirogenet dobro zaznamoval mesta vlade, ali so pa tudi oni v noveji dóbi pobegnili pred Turki.

Iz vsega tu povedanega se vidi, da se južni Slovani vsi zunej Bulgarov po jeziku delijo na troje: prvi so Serbi, ki govorijo što ali šta (in počem se ozir Čakavcov in Kekavcov nazvati morejo Štokavci) in na koncu sloga izgovarjajo o namesto l; — drugi so Horvati, ki namesto što ali šta govore ča (po čem se zovejo tudi Čakavci) in na koncu slogov izgovarjajo l, v ostalem se pa ne razlikujejo od Serbov; — tretji so Slovenci, ali kakor jih mi zovemo, Kranjci, ki namesto sto govorijo kaj (po čim jih tudi naši imenujejo Kekavce), kteri se od Serbov in Horvatov po jezikih veliko več ločijo, kakor Serbi in Horvati med sabo, pa so njim sopet bližji, kakor kteremu koli drugemu slovanskemu narodu. Med Slovence spadajo tudi današnji Horvatje v Varožlinski, Križevski in Zagrebški okolici (varmeziji), kterih jezik je prelaz iz Kranjskega v serbski. Al čudovito: od kod so oni ondi, kjer so zdaj? Ako je istina, kar Porfirogenet pravi, da so panonski Horvatje bivali med Dravo in Savo, in da njih stolica je bila v Sisku, onda bi trebalo, da so ondi Čakavci ne pa Kekavci!

Gledé na te južne Slované med sabo bi jez rekel, da je Štokavcov najmanj trikrat toliko, kolikor je Kekavcov in Čakavcov skupej, Kekavcov pa sopet veliko več kakor Čakavcov.

Novičar iz avstrijskih krajev.

Iz Marburga 22. listopada. 7. Zadnji četrtek so nas obiskali svetli knezoškof labodski gg. Anton Martin. Prišli so iz Dunaja, kjer so vizitirali samostan Benedik-